

# ĐẠO HỒI VÀ SỰ ẢNH HƯỞNG ĐẾN TRUNG ĐÔNG TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

*Hoàng Giang\**

**T**ôn giáo là một lĩnh vực hết sức phong phú, đa dạng nhưng lại vô cùng nhạy cảm và tế nhị đối với cá nhân cũng như các dân tộc trên thế giới. Tôn giáo bao gồm nhiều loại hình như Phật Giáo, Do Thái giáo hay Kito giáo... Hiện nay, Hồi giáo đang là một vấn đề hết sức nóng bỏng và thu hút sự quan tâm của nhiều người, đặc biệt là Hồi giáo tại các nước Trung Đông. Bài viết muốn đưa ra một số nét khái quát về đạo Hồi và ảnh hưởng của nó tại khu vực Trung Đông.

## 1. Khái quát về đạo Hồi

Đạo Hồi - một trong ba tôn giáo lớn trên thế giới, có số tín đồ hiện nay lên tới 1 tỷ 300 triệu người. Cùng với Kitô giáo và Phật giáo, Đạo Hồi đã ảnh hưởng to lớn đến lịch sử phát triển của xã hội loài người trong hàng nghìn năm qua. Đạo Hồi gắn liền với tên tuổi nhà sáng lập Mohammed. Ông đã sáng lập ra đạo Hồi tại thành Mecca năm 610 (nay thuộc Ả-rập Xê-út) và đạo Hồi không ngừng lớn mạnh, có tầm ảnh hưởng đến

nhiều quốc gia trên thế giới, nhất là các nước Trung Đông. Cũng như các tôn giáo khác, đạo Hồi cũng có ba yếu tố cơ bản không tách rời nhau, đó là: Niềm tin (tín ngưỡng), Hành vi (nghị thức), Nội dung (giáo lý), trong đó niềm tin là yếu tố quan trọng nhất.

Giáo lý Hồi giáo tương đối đơn giản nhưng luật lệ và nghi lễ rất phức tạp, nghiêm khắc, thậm chí là khắt khe. Giáo lý cơ bản của Hồi giáo là Kinh Coran vì đó là những lời nói của Mohammed được ghi lại và những lời dạy này do thánh Allah thông qua thiên sứ Gabriel "khái thị" cho Mohammed. Kinh Coran vô cùng phong phú với 30 quyển, 114 chương, hơn 6200 tiết, bao gồm những tín ngưỡng, chế độ tôn giáo của đạo Hồi, những ghi chép và tình hình xã hội trên bán đảo Ả-rập đương thời cùng với những chính sách về chủ trương xã hội, quy phạm luân lý, đạo đức. Giáo lý Hồi giáo bao gồm những điểm cơ bản sau:

+ Allah là đấng tối cao sinh ra trời đất.

+ Allah là đấng tối cao sinh ra muôn loài trong đó có con người

\* Cộng tác viên Tạp chí Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông

+ Con người bình đẳng trước Allah nhưng số phận và tài năng tạo nên sự khác nhau giữa những con người.

+ Số phận con người có tính định mệnh do Allah sắp đặt

+ Tín đồ Hồi giáo phải luôn luôn có thái độ đúng: trong cộng đồng (Hồi giáo) thì phải kiên nhẫn chịu đựng, phục tùng Allah. đối với người ngoài thì phải kiên quyết bảo vệ mọi lợi ích của Hồi giáo.

+ Về y lý: Khuyến bảo con người phải giữ gìn sức khỏe.

+ Những lời khuyên về đạo lý:

- Tôn thờ thần cao nhất là Allah
- Sống nhân từ, độ lượng
- Thương phạt công minh, trừng phạt chủ yếu đối với kẻ thù.
- Kiên định và nhẫn nại trong mọi thử thách
- Tin vào định mệnh và sự công minh của Allah
- Cấm một số thức ăn: thịt heo, rượu bia và các chất có men
- Trung thực
- Không tham của, trộm cắp
- Làm lễ và tuân thủ các nghi thức Hồi giáo.

*Tín ngưỡng Hồi giáo:*

+ Tin vào Allah: Đây là nội dung quan trọng của đạo Hồi. Theo Hồi giáo, Allah là vị thần duy nhất trong vũ trụ, tự sinh ra và bất tử. Allah sáng tạo ra thế giới và là chúa tể. Hồi giáo không thờ ảnh và tượng của Allah vì họ quan niệm Allah toả khắp nơi, không một hình tượng nào đủ để thể hiện Allah.

+ Tin vào sứ giả Mohammed: Giáo lý Hồi giáo cho rằng Allah từng cử nhiều sứ giả đến các dân tộc khác nhau. Có 5 sứ giả nhưng

trong đó Mohammed là sứ giả cuối cùng mà Allah lựa chọn. Đây cũng chính là sứ giả xuất sắc nhất. Chỉ có Mohammed là được nhận những ngôn luận của Allah một cách đầy đủ nhất.

+ Tin vào Thiên kinh: Bộ Thiên kinh mà Allah trao cho Mohammed là đầy đủ nhất và là bộ kinh điển cuối cùng. Đó là Kinh Coran. Vì vậy, Kinh Coran dưới con mắt người Hồi giáo là kinh điển thần thánh duy nhất.

+ Tin và Thiên sứ: Thiên sứ là do Allah tạo ra, là một loại linh hồn, vô hình trước con người. Mỗi thiên sứ có một nhiệm vụ. Trong thiên sứ cũng có sự phân chia cao thấp. Cao nhất là thiên sứ Gabriel. Con người không phải phục trước thiên sứ.

+ Tin vào hậu thế: Sẽ có ngày tận thế. Trong ngày ấy, mọi sinh linh sẽ kết thúc để rồi tất cả sống lại nhận sự phán xét của Allah. Dựa vào hành vi của mỗi người mà Allah quyết định cho lên thiên đường hay xuống địa ngục.

*Nghĩa vụ Hồi giáo:* Hệ thống nghĩa vụ Hồi giáo rất rộng và chi tiết, dựa vào Kinh Coran, sách thánh thần, và các tín đồ Hồi giáo. Đó là niệm, lễ, trai, khoá, triều.

+ Niệm: Tín đồ phải thường xuyên tụng niệm thành tín điều cơ bản (Vạn vật không phải là Chúa, chỉ có chân Chúa: Mohammed là sứ giả của Chúa)

+ Lễ: Tức là lễ bái. Các tín đồ phải hành lễ ngày 5 lần (sáng, trưa, chiều, tối và đêm). Thứ 6 hàng tuần phải làm lễ tại thánh đường 1 lần vào buổi trưa. Trước khi làm lễ, tín đồ phải rửa mặt, tay chân, quỳ xuống và hướng vào Kabah để cầu nguyện.

+ Trai: Tức là trai giới. Tháng 9 theo lịch Hồi giáo là tháng trai giới của Hồi giáo.

Trong tháng này, mọi người không ăn uống, không quan hệ tình dục từ khi mặt trời mọc đến khi mặt trời lặn, trừ một số trường hợp đặc biệt như phụ nữ có thai, người già và trẻ em. Kết thúc tháng này là lễ phá bỏ sự nhịn đói, các tín đồ sẽ cùng nhau cầu nguyện, sau đó là tặng quà cho nhau.

+ Khoá: Các tín đồ có nghĩa vụ đóng góp cho các hoạt động từ thiện. Sự đóng góp đó có thể là tự nguyện, nhưng cũng có khi là bắt buộc, dựa vào tài sản của các tín đồ.

+ Triều: Các tín đồ có nghĩa vụ hành hương về Mecca ít nhất một lần trong đời trong tháng 12 theo lịch đạo Hồi.

Với giáo lý trên, đạo Hồi đã thích nghi, bén rễ, tồn tại lâu dài và đã thực sự trở thành nhu cầu về đời sống tâm linh của tín đồ Hồi giáo trên thế giới. Giáo lý đạo Hồi đã thực sự chi phối và ảnh hưởng sâu sắc đến đời sống của họ.

Sau khi ra đời và trải qua gần 14 thế kỷ đầy những biến động của lịch sử, đạo Hồi đã có những ảnh hưởng, tác động to lớn đến đời sống kinh tế-chính trị- văn hoá của các nước, nhất là các nước Trung Đông.

## 2. Ảnh hưởng của Hồi giáo đối với Trung Đông

Trung Đông (hay còn gọi là khu vực Tây Á) bao gồm các nước Bahrain, Ai Cập, Iran, Israel, Jordan, Kuwait, Liban, các vùng lãnh thổ Palestine, Oman, Qatar, Ả-rập Xê-út, Sudan, Syria, các Tiểu vương quốc Ả-rập Thống nhất, Kuwait, Yemen, nhưng Afghanistan và tây Pakistan cũng thường được tính gộp vào đó vì mỗi quan hệ gần gũi về mặt sắc tộc và tôn giáo. Trung Đông giữ một vị trí chiến lược cực kỳ quan trọng: có nguồn dầu mỏ hết sức phong phú (chiếm hơn 2/3 trữ lượng dầu toàn thế giới), lại nằm ở

cửa ngõ của châu Á, châu Âu, châu Phi và với kênh đào Xuyê - đầu mối giao thông vận tải quan trọng nhất của toàn thế giới. Trung Đông còn được biết đến như cái nôi văn minh của lịch sử loài người gắn liền với nền văn minh Lương Hà cổ đại.

Trung Đông cũng là nơi sinh ra ba tôn giáo lớn của lịch sử loài người, trong đó có đạo Hồi. Hồi giáo ngay từ khi ra đời ở thế kỷ thứ VII đã có những ảnh hưởng rõ rệt đến đời sống xã hội vùng Trung Đông. Toàn vùng Trung Đông đã đạt tới đỉnh cao của sự phát triển từ thế kỷ thứ VIII đến thế kỷ thứ XIII. Lịch sử đã gọi thời kỳ này là "thời đại Hoàng Kim" của những người Hồi giáo Trung Đông. Vào thời đó, những người Ả-rập rất ham chuộng văn hóa Hy Lạp cổ đại. Họ chú trọng nghiên cứu đến toán học và thiên văn học, khoa học thực nghiệm. Họ đã thực hiện lời dạy của Mohammed trong Kinh Coran:

*"Ai bỏ nhà đi tìm sự hiểu biết là đi đúng con đường của Chúa. Lạy Chúa! Xin ngài hãy ban thêm sự hiểu biết cho con".*

Đầu thế kỷ thứ VIII, ở Baghdad - thủ đô của Iraq đã xây dựng một trong những trường đại học đầu tiên trên thế giới. Baghdad đã trở thành một trung tâm văn hoá lớn nhất thế giới. Đến đầu thế kỷ thứ IX, các tác phẩm của Aristote và Platon đã được dịch sang tiếng Ả-rập, từ giữa đến cuối thế kỷ thứ IX, sách y khoa và sách về thiên văn và địa lý cũng đã được dịch sang tiếng Ả-rập và phổ biến trong toàn vùng Trung Đông. Trong khi đó, những cuốn sách của nền văn minh Hy Lạp ở châu Âu đã bị Giáo hội Công giáo và đế quốc La Mã ra sức thu hồi và đốt bỏ, huỷ diệt. Qua đây, chúng ta có thể khẳng định rằng: dưới tác động của đạo Hồi, người Trung Đông đã có công lao rất lớn trong việc

giữ gìn kho tàng kiến thức vô giá của Hy Lạp thời cổ đại cho nhân loại sau này. Họ đã đạt được những thành tựu văn minh rực rỡ trên các lĩnh vực, kể cả tự nhiên, xã hội và y học. Lịch sử văn minh nhân loại không thể quên những phát minh lớn của người Hồi giáo Trung Đông thời bấy giờ như: phát minh ra máy Astrolaple dùng để đo độ cao của các thiên thể, năm 1166 vẽ bản đồ thế giới hình cầu tương đối chính xác, chế tạo đồng hồ quả lắc để xem giờ. Bên cạnh đó, nhà khoa học Hồi giáo Alhazen là người đầu tiên trên thế giới giải thích hiện tượng cầu vồng, hay trong y học, người Hồi giáo là những người phát minh ra biện pháp phẫu thuật và đóng góp to lớn cho nền y học nhân loại. Ngoài ra, trong văn học, người Hồi giáo cũng đóng góp cho kho tàng văn học thế giới bộ truyện vĩ đại "Nghìn lẻ một đêm". Tác phẩm này đã được dịch ra bằng rất nhiều thứ tiếng trên thế giới. Về kiến trúc, người Ảrập Hồi giáo là những người phát minh ra cách xây những chiếc vòm nhọn đầu từ thế kỷ thứ VIII để kiến tạo ra những chiếc cầu bắc qua sông và người châu Âu sau này đã bắt chước để lập ra khối kiến trúc Gothic.

Qua những đóng góp to lớn như vậy, chúng ta khâm phục thái độ ham chuộng học hỏi và sáng tạo của những người Hồi Giáo Trung Đông trong giai đoạn từ thế kỷ thứ VIII đến thế kỷ XIII.

Từ những điều trên, chúng ta thấy Trung Đông Hồi giáo đã đạt đến thời kỳ hoàng kim của nền văn minh từ thế kỷ thứ VIII đến thế kỷ thứ XIII. Sau đó, trải qua sáu cuộc Thập Tự Chinh đẫm máu diễn ra gần hai thế kỷ, hầu hết các nước Trung Đông đã bị tàn phá, huỷ diệt và lâm vào tình trạng suy thoái về mọi mặt. Tiếp theo đại họa của Thập Tự Chinh, Trung Đông lại bị thảm họa từ Mông Cổ. Từ cuối thế kỷ thứ XIV đến cuối thế

XV, quân Mông Cổ hai lần tràn tới tàn phá các thành phố và huỷ diệt con người. Baghdad và Mecca chỉ còn là những đồng gạch vụn với những xác chết la liệt trên các nẻo đường. Sau đó lịch sử Trung Đông lại tiếp tục trải qua những thảm họa tàn công và áp bức đô hộ từ đế quốc Hồi giáo Ottoman của Thổ Nhĩ Kỳ từ năm 1467 cho đến đầu thế kỷ thứ XIX. Từ thế kỷ XIX đến đầu thế kỷ XX, nhiều nước Hồi giáo Trung Đông lại lần lượt rơi vào sự áp bức của thực dân Anh và Pháp. Từ những sự kiện nêu vấn đề ở trên, chúng ta thấy xã hội Trung Đông Hồi giáo đã trải qua gần tám thế kỷ bị các thế lực ngoại bang tàn phá, đô hộ và làm huỷ diệt đi nền văn minh. Do đó, sau khi các nước Hồi giáo Trung Đông giành được độc lập thì đại đa số dân chúng Trung Đông mù chữ, xã hội Aập suy thoái về mọi mặt.

Sự trở lại Trung Đông vào năm 1948 của người Israel làm cho tình hình Trung Đông thêm căng thẳng. Sau hai ngày nhà nước Do Thái Israel được thành lập, chiến tranh giữa Israel và các nước thế giới Ảrập bắt đầu nổ ra. Từ đó, nó đánh dấu sự bắt đầu gay gắt của thế giới Ảrập với những người Do Thái Israel, với Mỹ và các nước phương Tây. Việc Israel tấn công chiếm đóng thành phố Jerusalem làm thủ đô riêng của mình vào năm 1967 đã làm cho thế giới Hồi giáo vô cùng phẫn nộ. Nhìn lại lịch sử Trung Đông từ khi có nhà nước Do Thái Israel ra đời năm 1948 thì Trung Đông thật sự là chảo lửa nóng bỏng của thế giới với các cuộc chiến tranh diễn ra liên miên. Đó là cuộc chiến tranh giữ độc lập của nhà nước Do Thái năm 1948, cuộc chiến tranh Kênh đào Suez năm 1956, cuộc chiến tranh sáu ngày của nhà nước Do Thái tấn công liên minh các nước Ảrập năm 1967 làm cho các nước Ảrập phải bất ngờ thua cay đắng trước nhà nước Do

Thái. Năm 1973, Trung Đông lại xảy ra chiến tranh khi các nước Hồi giáo Trung Đông đi đầu là Ai Cập và Syria bất ngờ tấn công Israel với mục đích tiêu diệt nhà nước Do Thái để trả thù. Song, họ lại một lần nữa thất bại trước nhà nước Do Thái Israel được sự hậu thuẫn lớn của phương Tây và Mỹ. Vì vậy, sự thù hận của những người Hồi giáo Trung Đông với người Do Thái Israel và Mỹ càng lên cao. Cũng từ cuộc chiến này, các nước Ả-rập đã tìm ra một thứ "vũ khí" mới gây sức ép với phương Tây, đó là việc cấm vận dầu mỏ đối với các nước ủng hộ Israel từ tháng 10/ 1973 khiến cho các nước này gặp rất nhiều khó khăn. Chính việc này càng gây căng thẳng giữa các quốc gia Hồi giáo Trung Đông với thế giới bên ngoài.

Ngày nay, thế giới phải đối mặt với nhiều vấn đề và một trong những vấn đề nổi lên hàng đầu đó chính là chủ nghĩa khủng bố, xung đột sắc tộc, tôn giáo. Bên cạnh đó, một số tổ chức Hồi giáo cực đoan lớn có các hoạt động khủng bố cũng có nguồn gốc ở Trung Đông. Đó là: tổ chức An-kê-đa, tổ chức Taliban, nhóm thánh chiến Hồi giáo EIJ ở Ai Cập. Đến nay, so với thế giới thì nhiều nước Trung Đông vẫn thua kém về nhiều lĩnh vực. Nền kinh tế của Trung Đông chủ yếu dựa vào xuất khẩu dầu thô, trong khi đó dầu thô lại chỉ có nhiều ở một số nước vùng Vịnh như Ả-rập Xê-ut, Qatar, Kuwait, các Tiểu vương quốc Ả-rập thống nhất, Iran, Israel. Toàn bộ kim ngạch xuất khẩu của thế giới Ả-rập (không tính đến dầu thô) chỉ bằng riêng đất nước Hà Lan. Nhân dân của nhiều nước Hồi giáo Trung Đông sống ở mức nghèo khổ, trừ một số nước như Ả-rập Xê-ut, Qatar, Kuwait, các Tiểu vương quốc Ả-rập Thống nhất. Các nước này có mức GDP đầu người khá cao nhưng tổng dân số của các nước này

chỉ khoảng 40 triệu người, chiếm khoảng 13,3% dân số toàn vùng Trung Đông, sống chủ yếu dựa vào xuất khẩu dầu mỏ. Khu vực Hồi giáo Trung Đông chủ yếu vẫn ở trong tình trạng khó khăn về kinh tế, bất ổn, chiến tranh, xung đột sắc tộc, xung đột tôn giáo, khủng bố, nội chiến, cô lập với thế giới bên ngoài. Trong nhiều thập kỷ qua, khu vực này luôn là điểm nóng về sự bất ổn. Nguyên nhân có nhiều nhưng nổi bật là những mâu thuẫn tôn giáo từ bên trong và sự can thiệp của các nước lớn từ bên ngoài.

Cho đến năm 2008, tại nước Mỹ, ứng cử viên tổng thống của Đảng Dân Chủ B.Ô-ba-ma đã giành chiến thắng vang dội trước đối thủ J.Mắc-kên của đảng Cộng Hoà, trở thành Tổng thống da màu đầu tiên trong lịch sử nước Mỹ. Ông đã thực hiện nhiều chính sách ngoại giao ôn hoà với các nước Trung Đông, khác hẳn so với những người tiền nhiệm. Sự kiện ngoại giao đặc biệt chính là chuyến công du Trung Đông của tổng thống Mỹ B.Ô-ba-ma với mục tiêu hoà giải những bất đồng trong quan hệ giữa Mỹ với thế giới Hồi Giáo, giải quyết những bất ổn ở Trung Đông như quan hệ căng thẳng giữa Israel với thế giới Hồi giáo Ả-rập. Bên cạnh đó, ông cũng thúc đẩy việc thực hiện những mục tiêu chiến lược của Mỹ ở Trung Đông, đó là sự ổn định ở Iraq và kiềm chế Iran. Qua những nỗ lực mới đây thiện chí của tổng thống B.Ô-ba-ma, thế giới hy vọng những bất ổn ở Trung Đông mà nguyên nhân chính là sự khác biệt, đổ kỵ về tôn giáo giữa đạo Hồi và Do Thái, giữa thế giới Hồi Giáo Ả-rập với Mỹ và phương Tây sẽ được giải quyết. Người ta cũng hy vọng tình hình Trung Đông sẽ tốt đẹp hơn, cuộc sống của người dân sẽ được tự do, dân chủ hơn.